

Франчук Ю. О.,

слухач магістратури Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник начальника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ

Калиновський О. В.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Однією із найгостріших проблем сьогодення, в умовах всесвітньої глобалізації, є підвищення рівня злочинності. Це складне антисоціальне явище яке посягає на невід’ємні права людини та громадянина, «супроводжує» економічний і культурний розвиток більшості країн світу, не обмежується національними кордонами й набуває транснаціонального характеру, стимулюючи такі пороки людського суспільства, як насильство, корупція, наркоманія, проституція та інші.

Впродовж останніх років одним із найнебезпечніших злочинів, що посягає на право людини на повагу, на свободу та особисту недоторканність, свободу пересування і вільний вибір місця проживання, а в деяких випадках і право на життя є торгівля людьми.

Через значне поширення даної проблеми їй почали присвячувати значну увагу не тільки в засобах масової інформації, а й у науковій спільноті. Окремі питання щодо запобігання торгівлею людьми були висвітлені у роботах Буряк М., Котова В. В., Кривоконь Д. А., Лизогуб Я., Миронюк Т. В., Монастирської Є., Павленка С. О., Романюк М. Д., Санакоєва Д. Б., Стеблинської О. С. та ін. Не применшуючи роль та значення наукових досліджень, все ж таки окремі питання щодо боротьби із даним злочином залишаються не вирішеними.

Основою нормативно-правового регулювання щодо протидії торгівлі людьми складають: 1) міжнародні документи, ратифіковані Україною; 2) міждержавні угоди; 3) національне законодавство; 4) міжвідомчі міжнародні договори; 5) угоди та меморандуми про співпрацю укладені на рівні Міністерства, що стосуються боротьби із злочинністю. Аналіз законодавства дав

змогу стверджувати, що єдиного терміну «торгівля людьми» не визначено.

Кримінальний кодекс України (далі – ККУ), а саме стаття 149, визначає торгівлю людиною, як таку, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію [1]. В той час у Законі України (далі – ЗУ) «Про протидію торгівлі людьми» міститься дещо відмінне значення, а саме: здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [2]. В пункті а), ст. 4 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, «торгівля людьми» означає найм, перевезення, передачу, приховування або одержання осіб шляхом погрози або застосування сили чи інших форм примусу, насильницького викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або безпорадним станом або наданням чи отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою, для експлуатації. Експлуатація включає в себе, принаймні, експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство чи подібну до рабства практику, поневолення або вилучення органів [3]. Натомість в Протоколі про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, «торгівля людьми» означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги,

рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів [4].

Незважаючи на неоднозначність термінів, можна стверджувати, що в даному виді злочину до людини відносяться як до товару, який підлягає купівлі-продажу і може бути підданий примусовій праці за кошти або, взагалі безоплатно у будь-якій сфері з використанням насильства або погрозою його застосування. Згода потерпілого в даному разі не має ніякого значення. Також передбачаються чіткий нагляд за діяльністю та частіше із обмеженням свободи переміщення особи.

Слід зауважити, що це не вичерпний перелік нормативно-правових актів, які здійснюють правову регламентацію щодо запобігання торгівлі людьми в світі.

Також необхідно зазначити, що перед безпосереднім вчиненням злочину має місце досить тривалий процес формування особистості злочинця, його антисоціальних поглядів, інтересів, які надалі виступають причиною злочинної поведінки. [5, с. 261]. Загальну характеристику особи злочинця при торгівлі людьми визначити дуже складно, оскільки неможливо виділити характерні особливості, загальні для всіх категорій злочинців. Дуже великий віковий діапазон різний рівень освіти, громадянство, національність та ін. Таким чином, більш розширена характеристика злочинця в цьому випадку залежить від того, яку функцію виконує особа злочинця. Відповідно до ККУ суб'єктом даного злочину є фізичні осудні особи, які досягли 16-річного віку, але даний злочин може вчинятися не тільки 16-річними особами, а й у ряді випадків – особами віком від 14 років. Причому 14-річні та 15-річні підлітки можуть брати участь у торгівлі людьми не лише в тих випадках, коли цей злочин скоюється в групі з дорослими особами. Відсутність криміналізації дій таких підлітків у деяких випадках, з одного боку унеможлиблює доведення вини повнолітніх злочинців, оскільки попередню роботу виконують саме підлітки (вербування певним осіб, проведення зустрічей з ними тощо), які, будучи проінструковані з боку тих же дорослих про відсутність стосовно них будь-якої небезпеки через законодавчу неврегульованість питання про вік кримінальної відповідальності за вчинення торгівлі людьми, замовчують про будь-які факти злочину [6, с. 9]; а з іншого – діти з 14 років вже усвідомлюють суспільну небезпечність торгівлі людьми та цей злочин стає більш поширеним з-поміж таких суб'єктів [7, с. 669].

Разом із тим Україна є країною походження, транзиту та призначення торгівлі чоловіками, жінками і дітьми. За даними

Міжнародної Організації Міграції, понад 170 000 українців постраждали від торгівлі людьми, що робить Україну одним із найбільших «постачальників» підневільної робочої сили в Європі [8]. Наявні статистичні дані МВС України вказують на невелику кількість вчинених злочинів на території України, що вноситься до Єдиного реєстру досудового розслідування [9]. Проте аналіз практики діяльності оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України (далі НП України) засвідчив, що правоохоронці здебільшого співпрацюють із зарубіжними органами саме у межах взаємної міжнародно-правової допомоги, проте не генерують питання щодо реалізації міжурядових договорів про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, а також у напрямку протидії організованій транснаціональній злочинності, ратифікованих Україною [10, с. 51].

Боротьба з торгівлею людьми є невід'ємною складовою діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю, яка, зокрема, здійснюється шляхом реалізації організаційних, оперативно-розшукових, адміністративно-правових, процесуальних, аналітично-дослідницьких, інформаційних та інших заходів.

Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення щодо протидії торгівлі людьми, а також узагальнення матеріалів практики підрозділів НП України дозволили виокремити окремі проблемні аспекти такої діяльності, які стовідсотково потребують швидкого та повного вирішення. Для ефективної боротьби із даним явищем насамперед необхідно визначити єдине визначення поняття торгівлі людьми у нормативно-правових актах. Не менш важливим є підвищення контролю за роботою відділів міграційної служби України, адже останні являються ключовими структурами у наданні можливості виїзду громадянам за кордон. Тому слід забезпечувати безперерйну роботу вищевказаних служб із дотриманням ними законності, особливо у теперішній час. Також можна розглядати питання щодо зниження віку кримінальної відповідальності за статтею 149 ККУ до 14 років. Тобто слід сказати, що на даному етапі розвитку нашої держави, торгівля людьми є досить поширеним явищем, що не може не засмучувати, проте у нас є цілком багато можливостей, освічених громадян та професіоналів для вирішення даної проблеми. Діючи спільно та злагоджено, ми зможемо покращити нашу державу та побороти злочинність, на скільки це можливо, а тому потрібно діяти – тут і зараз.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III від 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Закон України «Про протидію торгівлі людьми». Документ 3739-VI від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>.
3. Конвенція Ради Європи «Про заходи щодо протидії торгівлі людьми». Документ 994_858 від 21.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text.
4. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Документ 995_791 від 04.02.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text.
5. Миронюк Т. В., Король М. Г. Торгівля людьми як глобальна проблема сучасності. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 259–262.
6. Лизогуб. Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2003. 20 с.
7. Кривоконь Д. А. Торгівля людьми: кримінально-правовий аналіз. Д. А. Кривоконь *Молодий вчений*. 2018. № 10 (2). С. 667–670.
8. World Migration Report 2022. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>.
9. Звіти про результати роботи Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/zvitnist/riczni-zviti>.
10. Санакоєв Д. Б. Нормативно-правове забезпечення транскордонної співпраці у протидії торгівлі людьми. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 1. С. 46–52.